

3.1. Анотація проекту

Назва проекту: "Створення муніципальної системи адресної соціальної допомоги сім'ям, що виховують дитину з обмеженими можливостями,,

Організації, що подає проект – управління праці та соціального захисту Запорізької міської ради.

Актуальність проекту. Сьогодні в світі приблизно кожна десята дитина (10,8%) народжується з вадами розвитку, в Україні щорічний приріст таких дітей становить 5,4 тис. Особливо гостра ця проблема проявляється в екологічно несприятливих регіонах держави, до яких відноситься Запорізький край. За даними міського управління охорони здоров'я в Запоріжжі проживають 2478 дітей з обмеженими можливостями. Даний проект є логічним продовженням реалізації Міської програми реабілітації дітей з особливими потребами, в рамках якої 354 дитини на базі семи територіальних центрів отримують різні види соціальних послуг. Із 1613 дітей з обмеженими можливостями, обстежених міською службою соціальної допомоги (МССД), 655 дітей не отримують необхідний комплекс соціально-педагогічної підтримки. Серед них 189 дітей з вадами фізичного та розумового розвитку, які постійно перебувають вдома і позбавлені можливості активної взаємодії в соціумі. З них 48 – діти шкільного віку, зі збереженим інтелектом, які потребують дистанційного навчання. Реалізація даного проекту має забезпечити умови адаптації таких дітей до умов суспільного життя шляхом надання комплексної допомоги за місцем проживання.

Інноваційність способів вирішення завдань проекту складається у виборі в якості основної технологічної одиниці адресну соціальну допомогу, орієнтовану на особистісні потреби кожної окремої дитини з обмеженими можливостями, її сім'ї; комплексний характер допомоги, що надається (соціальний патронаж і адвокатство, соціально-педагогічний супровід); створення інституту соціальних гувернерів.

Цільові групи проекту: діти і молодь з обмеженими можливостями, їхня родина одержують соціальну допомогу відповідно до їх реальних потреб; студенти соціальні педагоги мають змогу отримати досвід практичної роботи в обраній професійній сфері, додатковий заробіток.

Найбільш значимі заходи і результати проекту:

1) Розробка і реалізація на практиці ефективної моделі індивідуальної допомоги родині, що виховує дитину з обмеженими можливостями через діяльність інституту соціальних гувернерів.

2) Організація системи і науково-методичного забезпечення соціально-педагогічного супроводу освіти через реалізацію дистанційного навчання.

3) Впровадження в практику роботи системи соціального адвокатства як механізму інформування, консультування, підтримки батьків у вирішенні проблем психологічного, соціально-правового, медичного характеру.

4) Інформування громади про проблеми дітей та молоді з обмеженими можливостями, їх здобутки, формування позитивного іміджу інваліда у суспільстві.

Організації-партнери: Фонд інвалідів, Запорізький державний університет, управління освіти і управління охорони здоров'я Запорізької міськради

3.2. Докладний опис проекту

3.2.1. Опис проблеми, на розв'язання якої спрямовано проект

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я приблизно кожна десята дитина у світі (10,8%) народжується з вадами розвитку. Щорічний приріст таких дітей в Україні становить 5,4 тисячі. Особливо гостра ця проблема проявляється у екологічно несприятливих регіонах нашої держави, до яких відноситься м. Запорожжя. Погіршення умов життя мешканців міста, стану здоров'я репродуктивної частини населення, високий процент захворюваності майбутніх батьків, особливо жінок, несприятливі екологічні умови; незадовільний рівень превентивної роботи у молодіжному середовищі зумовлюють зростання рівня інвалідизації дітей і молоді на 21% за останні десять років, на фоні падіння народжуваності.

За даними міського управління охорони здоров'я (на 01.01.2004 р.) в місті проживають 2478 дітей з обмеженими можливостями. У структурі проявів інвалідності дітей м. Запоріжжя є: уроджені аномалії (26%), захворювання нервової системи (22%), ендокринної системи (7.25%), органів дихання (9%), порушення психіки (7,4%), захворювання кістково-м'язової системи (5,7%), органів слуху (3,9%) та зору (5,3%).

Даний проект є логічним продовженням реалізації Міської програми реабілітації дітей з обмеженими можливостями (№468 від 27.12.2001 р.), в рамках якої 354 дитини на базі семи територіальних центрів отримують різні види соціальних послуг: стаціонарні групи денного та тижневого перебування, навчання комп'ютерної грамоти, ЛФК, масаж, послуги психолога, заняття за інтересами та інш.

Із 1613 дітей з обмеженими можливостями, обстежених міською службою соціальної допомоги (МССД), 655 дітей не отримують необхідний комплекс соціально-педагогічної підтримки. Серед них 189 дітей з вадами фізичного та розумового розвитку, які ізольовані у рамках сім'ї і позбавлені можливості активної взаємодії у соціумі. З них 48 – діти шкільного віку, зі збереженим інтелектом, які потребують дистанційного навчання. У переважній більшості сім'я цих дітей не в змозі вирішувати нагальні проблеми, які ставить перед ними стан здоров'я дитини, реальне життя. Найбільш гострими проблемами таких дітей та їх батьків в ході соціального, психолого-педагогічного дослідження були визначені:

- сенсорний голод дітей (значне обмеження зони спілкування);
- психологічні наслідки інвалідності;
- відсутність умов розвитку здібностей, задоволення інтересів;
- суттєві обмеження можливості отримати повноцінну загальну та професійну освіту;
- брак повсякденної підтримки та допомоги сім'ї у догляді за дитиною;
- труднощі, з якими стикаються батьки у необхідності поєднувати догляд за дитиною та реалізацією своїх соціальних функцій;
- потреби психологічної реабілітації та релаксації батьків;

- правова неграмотність батьків дітей з обмеженими можливостями та потреби медичного, юридичного супроводу у проходженні процедури підтвердження інвалідності, оформлення соціальних пільг та інше.

Реалізація даного проекту має забезпечити умови вирішення цих та інших проблем дітей з обмеженими можливостями та їх батьків через систему комплексної соціально-педагогічної, психологічної та правової допомоги за місцем проживання.

Інноваційність способів вирішення завдань проекту складається у:

- виборі в якості основної технологічної одиниці адресної соціальної допомоги, орієнтованої на особистісні потреби кожної окремої дитини з обмеженими можливостями, її сім'ї;
- комплексному характері допомоги, що надається (соціальний патронаж, соціально-педагогічний супровід, соціальне адвокатство);
- створенні інституту соціальних гувернерів з числа студентів - соціальних педагогів;
- створенні системи соціально-педагогічного супроводу освіти дітей-інвалідів зі збереженим інтелектом через реалізацію кореспондентської і мережної моделей дистанційного навчання;
- впровадження в практику роботи соціального адвокатства як механізму інформування, консультування, підтримки дітей з обмеженими можливостями і їхніх батьків у вирішенні проблем психологічного, соціально-правового, медичного характеру.

В ході і результаті здійснення проекту прогнозується задоволення **інтересів окремих цільових груп:**

- активізація внутрішніх сил **дітей та молоді** з обмеженими можливостями буде сприяти розвитку їх індивідуально-психологічних, розумових, комунікативних, особистісних компонентів, формуванню навичок співіснування у соціумі, задоволенню соціокультурних потреб та інтересів;
- реалізація моделі адресної допомоги **родині** дітей-інвалідів дозволить більш ефективно вирішувати їх актуальні проблеми у вихованні дітей з обмеженими можливостями;
- **студентство** матиме змогу отримати досвід практичної роботи в обраній професійній сфері, оволодіти певними професійними вміннями та навичками, отримати додатковий заробіток;
- вирішення соціальних проблем найбільш вразливих верств населення сприятиме формуванню позитивного відношення до місцевих органів влади у **територіальній громаді.**

Спрямованість проекту на вирішення проблеми - створення муніципальної системи адресної соціальної допомоги сім'ям, що виховують дітей з обмеженими можливостями **відповідає напрямку** "Організація ефективної системи надання соціальних послуг населенню" Всеукраїнського конкурсу проектів і програм розвитку місцевого самоврядування.

3.2.2. Мета проекту - забезпечити умови адаптації та інтеграції дітей з обмеженими можливостями м. Запоріжжя до суспільного життя шляхом надання комплексної соціально-педагогічної, психологічної та правової допомоги за місцем проживання через діяльність інституту соціального гувернерства

Завдання проекту:

5) Організаційно-правове, інформаційне, науково-методичне забезпечення системи комплексної соціальної допомоги сім'ям, що виховують дитину з обмеженими можливостями .

6) Кадрове і науково-методичне забезпечення підготовки і роботи спеціалістів в системі адресної допомоги дітям з обмеженими можливостями за місцем проживання

7) Розробка і реалізація на практиці ефективної моделі індивідуальної допомоги родині, що виховує дитину з обмеженими можливостями через діяльність інституту соціальних гувернерів.

8) Організація системи соціально-педагогічного супроводу освіти дітей-інвалідів зі збереженим інтелектом через реалізацію кореспондентської і мережної моделей дистанційного навчання.

9) Впровадження в практику роботи системи соціального адвокатства як механізму інформування, консультування, підтримки дітей з обмеженими можливостями і їхніх батьків у вирішенні проблем психологічного, соціально-правового, медичного характеру.

10) Матеріально-технічне, фінансове забезпечення змістовних компонентів системи комплексної соціальної допомоги сім'ям, що виховують дитину з обмеженими можливостями за місцем проживання.

3.2.3. Технологія досягнення цілей

Основна ідея проекту складається в наданні реальної адресної допомоги дітям і молоді з обмеженими можливостями, а також їх сім'ї через індивідуальну взаємодію з даною цільовою групою соціальних гувернерів – студентів фак-ту соціальної педагогіки і психології (СПП) Запорізького держуніверситету (ЗДУ).

Основними методами реалізації проекту виступають: комплексне вивчення дітей з обмеженими можливостями і їхніх батьків (запитів, медичних показань, характеристик розвитку дітей, соціально-побутових, матеріальних умов сім'ї); розробка індивідуальних програм комплексної допомоги родині, що виховує дитину з обмеженими можливостями; моделювання системи роботи інституту соціальних гувернерів, консультаційної, диспетчерської служби, допоміжного персоналу; моніторинг стану і результативності функціонування системи адресної допомоги даній цільовій групі.

Опис основних компонентів реалізації задач проекту.

Нормативно-правове забезпечення служби адресної допомоги сім'ї, що виховує дитину з обмеженими можливостями, включає: розробку і затвердження положення і статуту про діяльність служби, договорів про співробітництво з партнерами й учасниками проекту; трудові договори і фінансову документацію.

Організаційне забезпечення передбачає: розробку функціоналу, укладання трудових договорів; визначення режимних моментів діяльності, системи матеріального і морального стимулювання.

Інформаційне забезпечення припускає: створення банку даних про дітей з обмеженими можливостями (загальні відомості, нозологічні характеристики, освітні й інші потреби), їхньої сім'ї (запити психологічного, правового, медичного, соціально-побутового характеру); розробку і впровадження в практику роботи системи оформлення, обліку й оцінки якості виконання заявок на соціальні послуги; рекламу діяльності служби в засобах масової інформації.

Науково-методичне забезпечення передбачає розробку індивідуальних програм, навчальних планів та дидактичного матеріалу, поточної та підсумкової атестації в системі дистанційного навчання; розробку і проведення спецкурсів, тренінгів для соціальних гувернерів та т'юторів з актуальних проблем.

Для роботи в системі адресної допомоги батькам і дітям з обмеженими можливостями будуть створені мобільні групи соціальних гувернерів (25 чоловік) з числа студентів ЗДУ. Програмою підготовки соціальних педагогів на факультеті СПП передбачена загальна і спеціалізована підготовка студентів для роботи з даною категорією дітей по курсам: «Основи соціального гувернерства» (108 годин), «Основи медичних знань і охорони здоров'я дітей» (54 години), «Соціально-правовий захист» (81 година), «Соціальні моделі психокорекційної роботи» (108 годин), «Соціальна робота з інвалідами» (108 годин), «Соціальна робота з розумово відсталими дітьми» (108 годин). Навчальний план передбачає також виробничу практику (144 години) майбутніх соціальних педагогів (4 курс), базою якої виступають міська служба соціальної допомоги й її територіальні центри.

Крім цього в рамках реалізації проекту «Вчимося і працюємо разом» міської служби соціальної допомоги, ЗДУ та університету прикладних наук Магдебург-Стендаль (Німеччина) створена і діє навчальна лабораторія лікувальної педагогіки, основним завданням якої є оволодіння студентами факультету СПП технологіями соціально-педагогічної реабілітації дітей з особливими потребами.

Нам здається можливим використання даного професійного потенціалу студентів для індивідуальної соціально-педагогічної допомоги зазначеній цільовій групі за місцем проживання, як на умовах проходження виробничої практики, так і умовах погодинної оплати їхньої роботи. Реалізація змісту діяльності буде здійснюватися по напрямках:

1) **Соціальний патронаж** - допомога дітям з обмеженими можливостями у домашніх справах, у пересуванні під час прогулянок, супровід дітей в медичні, громадські, освітні установи; доставка за місцем проживання бібліотечної літератури, преси, аудіо- та відеокaset, продуктів харчування, гуманітарної допомоги; догляд за дітьми на час відсутності їх батьків.

2) **Соціально-педагогічний супровід** - проведення заходів щодо формування навичок співіснування у соціумі у дітей з обмеженими фізичними і розумовими можливостями; досвіду стосунків у соціумі, навичок адаптації до соціального середовища; проведення корекційно-розвиваючої роботи з дітьми с особливими потребами; активізація внутрішніх сил особистості на запобігання психологічних наслідків інвалідності; проведення занять з розвитку у дітей з обмеженими фізичними та розумовими можливостями здібностей, задоволення

інтересів у різних видах творчої діяльності; створення умов для спілкування, організації відпочинку і дозвілля; педагогічний супровід дистанційного навчання дітей з обмеженими можливостями.

3) *Дистанційне навчання* за базовими загальноосвітніми програмами дітей з обмеженими можливостями шкільного віку буде здійснюватись за *консультативною і кореспондентською моделлю навчання* як процесом перманентного обміну між викладачем і учнем навчальними матеріалами, домашніми завданнями і результатами їх виконання через посередницьку діяльність соціального гувернера, а також безпосередню консультацію викладачами учнів за місцем проживання, соціальних гувернерів у консультативному центрі тьюторів. Для здійснення дистанційного навчання залучаються тьютори: вчителі початкових класів, вчителі української (російської) мови та літератури; іноземної мови; вчителі математики, фізики; вчителі хімії та біології. Умовами реалізації даних моделей є: науково-методичне забезпечення дистанційного навчання, надійна система зв'язку, встановлення нормативів об'єму і часу кругообігу інформації між тьютором і учнем (біля двох тижнів). При наявності фінансування із фонду Конкурсу передбачається також перехід на *мережну (ІНТЕРНЕТ) модель дистанційного навчання*. Фінансування діяльності тьюторів здійснюється за рахунок бюджетних коштів районних відділів освіти, виділених на індивідуальну роботу за місцем проживання, Фонду інвалідів.

4) *Соціальне адвокатство* – організацію консультування батьків *психологом* з питань: особливостей взаємостосунків у сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами; з формування адекватного ставлення до несприятливих життєвих ситуацій і виробленню прийнятної стратегії життя; *юристом* з питань захисту прав дітей та молоді з обмеженими можливостями, зокрема соціальних пільг, прав отримання освіти, житла, працевлаштування, створення і діяльності громадських організацій інвалідів; *лікарем* з питань: медичного обстеження дітей; медичний супровід оформлення документів на отримання дитиною інвалідності; призначення консультацій вузьких спеціалістів; призначення медичній сестрі для проведення профілактично-лікувальних процедур.

До роботи в системі адресної соціальної допомоги залучаються на умовах сумісництва або погодинної оплати спеціалісти-консультанти: психолог, лікар-педіатр, лікар-реабітолог, медична сестра для проведення профілактично-лікувальних процедур; психотерапевт, юрист, організатор батьківського клубу, керівник інформаційно-творчого об'єднання дітей і молоді з обмеженими можливостями (випуск періодичного видання, інформаційних бюлетенів, буклетів і ін.); спеціалісти з арттерапії, кінезотерапії, ізотерапії, музотерапії (за потребами).

Міською службою соціальної допомоги та її територіальними центрами накопичений значний досвід реалізації програм соціальної підтримки та реабілітації дітей з особливими потребами, розробленими управлінням праці та соціального захисту, що нарівні з наявністю підготовлених кадрів соціальних гувернерів виступає *підґрунтям реалізації проекту*.

Системи оформлення, обліку й оцінки якості виконання заявок на соціальні послуги, їх динаміка виступають показниками та процедурою внутрішньої оцінки досягнення результатів проекту.

Організації-партнери проекту: Управління праці та соціального захисту Запорізької міської ради (загальне керівництво, координація діяльності партнерів, спрямування фінансових потоків); міська служба соціальної допомоги (виконавець проекту); Запорізький державний університет (освітня та науково-методична функції); Обласний фонд інвалідів (фінансовий партнер); міське управління освіти та управління охорони здоров'я (кадрове забезпечення).

3.2.4. Тривалість проекту складатиме 12 місяців.

План реалізації заходів проекту

Тривалість заходу	Заходи проекту	Місце проведення	Організатор - виконавець
1	2	3	4
Місяць 1	Розробка та затвердження пакету документів, що регламентують порядок створення, діяльність служби соціального гувернерства, штатного розкладу та функціоналу, принципи формування бюджету	м.Запоріжжя	МССД
	Скласти договори про співробітництво з партнерами проекту: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Запорізьким держуніверситетом; ▪ міським і районними відділами освіти; ▪ медичними закладами міста ▪ Фондом інвалідів 	м.Запоріжжя	Управління праці та соцзахисту міськради
	Ремонт офісного приміщення	м.Запоріжжя	МССД
	Проведення соціологічного дослідження для створення комп'ютерного банку даних	м.Запоріжжя	МССД
	Реклама діяльності служби у ЗМІ	м.Запоріжжя	МССД
	Розробка системи оформлення, обліку і оцінки якості соціальних послуг	м.Запоріжжя	МССД
	Створення матеріально-технічної бази проекту: <ul style="list-style-type: none"> ▪ комп'ютерна та оргтехніка ▪ офісні меблі ▪ засоби комунікації ▪ транспортний засіб ▪ транспортний засіб спеціального призначення ▪ мобільний набір для проведення лікувально-профілактичних, реабілітаційних заходів за місцем проживання дітей-інвалідів ▪ розхідні матеріали 	м.Запоріжжя	Управління праці та соцзахисту міськради
	Проведення ремонтно-будівельних робіт з спорудження пандусів в будинках, де	м.Запоріжжя	Управління праці та

	мешкають діти з обмеженими можливостями		соцзахисту міськради
	Залучення до роботи в структурі служби штатних співробітників: виконавчий директор, педагог- організатор; бухгалтер, диспетчер, водій, допоміжний персонал	м.Запоріжжя	МССД
	Проведення конкурсу, залучення до роботи соціальних гувернери (25 чоловік)	м.Запоріжжя	МССД
	Впровадження програм індивідуальної роботи соціального гувернера		
	Впровадження програм дистанційного навчання		
Місяць 4-12	Впровадження програми надання юридичного супроводу, та допомоги батькам у оформленні соціальних пільг для дітей з обмеженими можливостями	м.Запоріжжя	МССД
Місяць 4-12	Впровадження програми надання медичного супроводу, та допомоги батькам у оформленні інвалідності для дітей з вадами фізичного і розумового розвитку	м.Запоріжжя	МССД, управління охорони здоров'я
Місяць 6	Проведення семінару з актуальних проблем адресної соціальної допомоги дітям з обмеженими можливостями	м.Запоріжжя	МССД
Місяць 6-8	Організація і проведення літнього відпочинку дітей з обмеженими можливостями у оздоровчому комплексі ім.Ю.Гагаріна (Великий Луг)	м.Запоріжжя	
Місяць 9	Проведення семінару з актуальних проблем адресної соціальної допомоги дітям з обмеженими можливостями	м.Запоріжжя	МССД
	Проведення періодичних заходів:		
1 раз на два місяці	Видання рекламно - інформаційного, просвітницького бюлетеня „Повір у себе”	м.Запоріжжя	МССД
Кожен місяць	Проведення засідання батьківського клубу	м.Запоріжжя	МССД
Місяць 11	Соціальній маркетинг	м.Запоріжжя	
Місяць 12	Просвітницька діяльність у громаді		
	Проведення підсумкової науково - практичної конференції		
	Узагальнення досвіду організації адресної соціальної допомоги дітям з обмеженими можливостями і їх сім'ї		
	Висвітлення у засобах масової інформації результатів проекту		

3.2.5. Очікувані результати проекту

Після завершення проекту діяльність служби буде фінансуватися за рахунок місцевого бюджету. Конкретним власником

1. Розробка і реалізація на практиці моделі адресної соціальної допомоги через діяльність інституту соціальних гувернерів, дозволить 189 родинам, що виховують дитину з обмеженими можливостями отримати професійну та ефективну підтримку у вирішенні їх повсякденних проблем.
2. Реалізація дистанційного навчання 48 дітей-інвалідів зі збереженим інтелектом через організацію системи, її науково-методичного забезпечення та соціально-педагогічного супроводу дозволить дітям з обмеженими можливостями отримати середню загальну освіту, оволодіти засобами дистанційного навчання за кореспондентською і мережною моделями для подальшого продовження освіти у професійних навчальних закладах, самоосвіти і
3. Впровадження в практику роботи системи соціального адвокатства допоможе більш як 600 сім'ям, що виховують дитину з обмеженими можливостями у вирішенні проблем психологічного, соціально-педагогічного характеру, медичного і правового супроводу (оформлення інвалідності дітей, соціальних пільг).
4. Видання силами самих дітей та молоді з обмеженими можливостями періодичних інформаційних бюлетенів (шість на рік), пам'яток, буклетів сприятиме реалізації творчих здібностей дітей, інформуванню громади, щодо проблем і досягнень таких дітей, а також формуванню позитивного іміджу інваліда у суспільстві.
5. Апробація досвіду організації структури адресної допомоги через організацію діяльності інституту соціального гувернерства може бути використаний іншими містами України, де здійснюється підготовка соціальних педагогів до гувернерської діяльності.
6. Досвід взаємодії служби з бюджетами різних рівнів шляхом узгодження бюджету з комітетами виконкому і різних громадських організацій, позабюджетними фондами, частками благодійними організаціями.
7. Створення матеріально-технічної бази за рахунок засобів конкурсу, є основою для подальшого розвитку ідеї проекту.